

Suund	Ühiskonnateadused
Moodul	Inimene ja ühiskond
Kursuse nimetus	RIIK ja ÕIGUS
Eelduskursused	Puuduvad
Lõimumine	Oskus end väljendada selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lugeda ning mõista õigustekste; kasutada sobivat stiili ning sõnavara on seotud eesti keelega. Oskus probleeme esitada ja loogiliselt arutleda, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusviise analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida on seotud matemaatika pädevustega. Kultuuriloomingu väärtustamine (autoriõigus), eneseteostus põhiõigusena on seotud kunstiainetega. Üldtunnustatud käitumisreeglite järgmine, seaduskuulekas käitumisviis, õiguste ja -vastutuse teadvustamine ja omaksvõtt on seotud ühiskonnaainetega.
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisvad tööd
Õpetamise aeg	G3 klassis 2026/2027. õppeaastal
Kursuse läbiviija	KAJA KENK – Võru Gümnaasiumi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja
Kursuse eesmärgid	Õpilane: 1) omandab esmase õiguslase lugemis- ja kirjaoskuse, sh oskuse ära tunda õiguslikke probleeme elulistes olukordades; 2) kujundab oma õigluse- ja õigustunnetust, väärtustab euroopaliku õigusruumi põhimõtteid ja oskab valida seaduskuuleka käitumisviisi; 3) tunneb ning austab inimõigusi ja demokraatiat, omab teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, kujundab oma arvamuse ning on aktiivne ja vastutustundlik kodanik; 4) teab, mis on humanitaarõigus; 5) tunneb Eesti õigussüsteemi põhimõtteid; 6) kasutab eesmärgipäraselt õiguslase teabe digitaalseid keskkondi; 8) on omandanud õiguskäitumise seisukohast olulisi kriitilise mõtlemise, analüüsi, suhtlemise, vaatluse ja probleemide lahendamise oskusi; 9) teab õiguselukutseid.
Kursuse lühikirjeldus	Õiguse alused. Riigi ja ühiskonna tekkimise ning seadusandluse kujunemise seosed. Mõisted: õigus, tava, moraal, sotsiaalsed normid. Õigusnormide struktuur ja liigitus. Õigussuhte olemus, õigussuhte subjektid. Õigusallikad, õigusakti õiguspärasus, õigusakti realiseerimise ja rakendamise põhimõtted. Õiguse tõlgendamise viisid. Õiguskäitumise olulisemaid põhimõtteid. Õigussüsteemid, Eesti õigussüsteem. Eesti Vabariigi põhiseadus. Inimõigused. Erinevate õigussüsteemide iseloomulikud tunnused. Eesti õigussüsteemi ülesehitus. Riigiõiguse põhimõtted. Inimeste põhiõigused ja vabadused Eesti Vabariigi põhiseaduses. Inimõigused. Inimõiguste kaitse institutsioonid.

	Rahvusvaheline õigus. Euroopa Liidu õigus. Rahvusvaheline õigus. Rahvusvahelise õiguse põhiprintsiibid ja üldpõhimõtted. Rahvusvahelise õiguse allikad. Humanitaarõigus. Euroopa Liidu õiguse allikad. Lissaboni lepingu olulisus Euroopa Liidu kontekstis. Euroopa Liidu õiguse ainupädevus, jagatud pädevus ja toetav pädevus, mõisted esmane õigus ja teisene õigus, Euroopa Liidu määrus, direktiiv. Karistusõigus. Karistusõiguse eesmärgid, karistusõiguse üldised põhimõtted. Mõisted süütegu, väärtegu, kuritegu, õigusvastasus, hädakaitse, hädaseisund, katse, täideviimine, karistused. Kohtumenetlus. Eesti kohtusüsteemi ülesehitus ja toimimine. Õigusmenetluste liigid eri liiki vaidluste lahendamiseks. Kohtumenetluse üldised põhimõtted. Mõisted tõendamine, tõendiliigid, lahend. Perekonnaõigus. Pärimisõigus. Perekonnaseaduse üldised põhimõtted. Pärimisõiguse peamised põhimõtted. Võlaõigus. Mõisted: võlgnik ja võlausaldaja, tehing ja tehingu vormid, lepingu sõlmimine, kohustuste täitmine, tehingu kehtetus. Lepingute sõlmimise peamised põhimõtted. Tarbijakaitse põhimõtted ja tarbija õigused. Tööõigus. Tööõiguse olemus, töölepingu sõlmimise tingimused ja sisu. Asjaõigus: asjaõigusseadus. Intellektuaalne omand. Intellektuaalse omandi mõiste, intellektuaalse omandi liigid. Akadeemiline ausus. Õiguselukutsed. Millised võimalused on tööalaseks karjääriks juristidel. Millega tegelevad ja millist haridustaset vajavad advokaat, prokurör, notar, kohtunik, kohtutäitur, riigiametnik.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpuks õpilane: 1) tunneb õiguse olemust ning Eesti õigussüsteemi põhimõtteid; 2) väärtustab euroopaliku õigusruumi põhimõtteid ja oskab valida seaduskuuleka käitumisviisi; 3) kasutab eesmärgipäraselt õiguslase teabe digitaalset keskkondi; 4) kasutab õiguslaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelus; 5) on omandanud õiguskäitumise seisukohast olulisi kriitilise mõtlemise, analüüsi, suhtlemise ja probleemide lahendamise oskusi; 6) teab õiguselukutseid.
Hindamine	Mitteeristav - vastavalt Võru Gümnaasiumi hindamiskorrale. Kursus hinnatakse kokkuvõtvalt mitteeristavalt (AR/MA + märkuste lahtris tagasisidestav protsent).

	Kursusehinde kujunemise täpsustab aineõpetaja. Stuudiumis kursuse esimese tunni sissekandes, kus selgitab osaoskuste tööde arvu ning hinde kujunemise viisi.
Õppematerjalid	Tunnimaterjalid: Loenguslaidid on õpilastele kättesaadavad TERAs. Slaididel on viiteid täiendavaks teemakohaseks lugemiseks. Teemakohased töölehed, millest moodustub õpimapp Kasutada saab e-koolikoti vastava kursuse materjale. Õigusalsed andmebaasid (Riigi Teataja, Riigikohus). Põhiseadus
Kirjandus (soovituslik kirjandus)	Digitaalsete materjalide õppekomplekt „Inimene ja õigus“ https://docs.google.com/document/d/1kd0bRbHoz3mqg1NV-JNy4ZrFAAfsZC2yI5jfPPdTUIY/edit?tab=t.0 Inimõiguste raamat https://www.inimoigusteraamat.ee/raamat/inimoiguste-raamat/ “Inimese õigus” https://inimoigusedeestis.ee/tegevus/oppematerjalid_naitus/inimese-oigus/ Intellektuaalomand https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:295210/264606/page/2
Kursuse väljund	1) seaduskuuleka ja vastutustundliku kodaniku kujundamine; 2) ühiskonnaõpetuse olümpiaad (2026/27), Riigikohtu kaasuskonkurss (töö peab valmis olema novembri keskpaigaks); elukutse valik. 3) akadeemilise aususe arendamine.